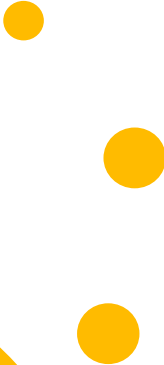

Grunnleggende ferdigheter hos voksne
i de nordiske land – felles utfordring,
ulike tilnæringer.
Forslag til videre samarbeid.

RAPPORT
FRA

Nordisk arbeidsgruppe om grunnleggende ferdigheter

NVL 2016
© Nordiskt nätverk för vuxnas lärande
www.nvl.org

ISBN 978-952-7140-15-4

Denne publikasjonen er finansiert av
Nordisk Ministerråd gjennom
NVLs strategiske midler.

Forfatter: Graciela Sbertoli

Layout:
Marika Kaarlela/
Gekkografia

Innhold

1. Innledning.....	4
2. PIAAC-undersøkelsen og det nordiske PIAAC-prosjektet.....	6
3. Hovedtrekk ved tilbudet til målgruppa i de forskjellige nordiske land	11
4. Nyttene av å arbeide på nordisk nivå og synergier med EU-arbeid	14
5. Anbefalinger.....	18
5.1. Nettverket bør få et konkret mandat.....	18
5.2. Nettverket bør være på policy nivå	18
5.3. Nettverket bør kunne operere som en idé-bank	19
5.4. Nettverket bør kunne ha fokus på noen sentrale temaer	19
5.5. Synergi med andre nettverk i NVL og med andra aktører	19

1

Innledning

Denne rapporten oppsummerer resultatene fra arbeidet til en nordisk arbeidsgruppe etablert av NVL som en del av virksomhetsplanen for 2015. Arbeidet kom i gang under det danske formannskapet, som slo fast at formålet med arbeidsgruppen skulle være å «fastsette rammer, fokusområder og initiativer for et nytt NVL-nettverk om grunnleggende ferdigheter for voksne.»

Det opprinnelige initiativet til dette arbeidet kom fra den årlige Møteplassen mellom NVL, NVLs nasjonale koordinatører og de fem nordiske koordinatører for EU-Agendaen (National Coordinators for Adult Learning). Den nordiske Møteplassen ble etablert av NVL i 2013 for å skape synergier mellom det nordiske samarbeidet og det arbeidet som

gjøres av nordiske land for oppfølgingen av EUs Agenda for Adult Learning.

Under et av disse møtene (Stockholm, januar 2014) ble det uttrykt ønske om å etablere et NVL-nettverk om temaet grunnleggende ferdigheter. Etter drøftinger med det danske formannskapet ble representantene for hvert land bedt om å utnevne medlemmer på policy-nivå til en arbeidsgruppe som skulle fungere som et forprosjekt til et mulig nordisk nettverk. Det ble bestemt at arbeidsgruppen skulle selv skissere detaljene for sitt mandat. Gruppen ble i praksis etablert etter Nettverksmøtet i København (februar 2015) og hadde sitt første møte i mars 2015.

Arbeidsgruppen har brukt blant annet resultatene fra PIAAC og det nordiske

PIAAC-arbeidet og de nasjonale rapporter presentert til ELINET-nettverket¹ for å identifisere noen likheter og forskjeller mellom de nordiske landene når det gjelder behov for opplæringstilbud i grunnleggende ferdigheter for voksne og de nasjonale strukturer som dette tilbudet organiseres og implementeres etter. Disse likheter og forskjeller har så blitt drøftet med tanke på å sannsynliggjøre nytten av et nordisk nettverk på policy-nivå som skal kunne bidra til policyutvikling på dette feltet i hvert av de deltakende land. Arbeidsgruppen har i tillegg kommet frem til noen anbefalinger om hvordan et slikt nordisk nettverk bør struktureres, hvordan det bør arbeide og hvilke resultater man bør kunne forvente.

Deltakerne i gruppen har vært:

- **Svante Sandell**, NVL nasjonalkoordinator og gruppeleder, Skolverket, Sverige,
- **Maria Skoglöf**, Skolverket, Sverige
- **Guðfinna Harðardóttir**, etterfulgt av **Halla Valgeirsdóttir**, begge fra Fræðslumiðstöð atvinnulífsins, Island,
- **Margrethe Marstrøm Svensrud**, Vox, Norge,
- **Ulla-Jill Karlsson**, Undervisnings og kulturministeriet, Finland,
- **Lars Lindahl**, Ministeriet for børn, undervisning og ligestilling, Danmark,
- **Torbjørn Bergane**, Vox, fikk rollen som referent. Etter omstrukturering hos Vox, ble denne rollen i desember 2015 overført til **Graciela Sbertoli**, også fra Vox.

¹ Se www.eli-net.eu/research/country-reports

2

PIAAC-undersøkelsen og det nordiske PIAAC-prosjektet

Fire av de fem nordiske landene har deltatt i OECDs Program for the International Assessment of Adult Competences, PIAAC. Undersøkelsen, som ble gjennomført i 24 land i perioden 2011-12, involverte nesten 170.000 mennesker, et representativt utvalg av voksne mellom 16 og 65 år.

PIAAC målte grunnleggende ferdigheter på tre felt: lesing (ferdigheter i skriving ble ikke testet), tallforståelse og problemløsning i IKT-miljø («technology-rich environment»).

Det nordiske samarbeidet i forbindelse med PIAAC startet så tidlig som i 2009, da PIAAC-ansvarlige i fem land (fire nordiske land

pluss Estland; Island ble ikke med fordi de var ikke med i PIAAC) møttes for å utveksle erfaringer og planer for implementering av undersøkelsen. I 2010 bestemte de seg for å søke finansiering fra Nordisk Ministerråd til etablering av et nettverk som skulle arbeide med en sammenligning av PIAAC-resultatene. Rapporten fra dette arbeidet² ble presentert i en sluttkonferanse i København i mai 2015. Nettverket baserte sitt arbeid på en felles nordisk database av PIAAC-resultater, som ble beriket med registerdata fra de offisielle statistiske kontorer i de fem landene. Den resulterende database tilbyr store muligheter for fremtidig analysearbeid.

2 "Adult Skills in the Nordic Region. Key Information-Processing Skills Among Adults in the Nordic Region". Torben Fridberg et al. TemaNord 2015:535. ISSN 0908-6692.

Ferdighetene har i PIAAC-sammenheng blitt definert slik³:

LESING er evnen til å forstå, vurdere og bruke skrevet tekst i hele spennet fra å dekode til å forstå, tolke og evaluere komplekse tekster.

TALLFORSTÅELSE er evnen til å tilegne seg, bruke, tolke og formidle matematisk informasjon for å kunne håndtere en rekke ulike situasjoner i hverdagslivet. Den innbefatter også evnen til å kunne utlede og bruke matematisk innhold, informasjon eller ideer som er fremstilt på en rekke ulike måter, blant annet som tekst og grafikk.

PROBLEMLØSNING i IKT-miljø er evnen til å bruke digital teknologi, kommunikasjonsverktøy og nettverk for å finne informasjon, kommunisere med andre og utføre praktiske oppgaver. Det innebærer også evnen til å løse oppgaver knyttet til privatliv, arbeid og deltakelse i sosiale sammenhenger ved å definere mål og lage planer, samt å fremskaffe og bruke informasjon ved hjelp av datamaskiner og datanettverk (Internett).

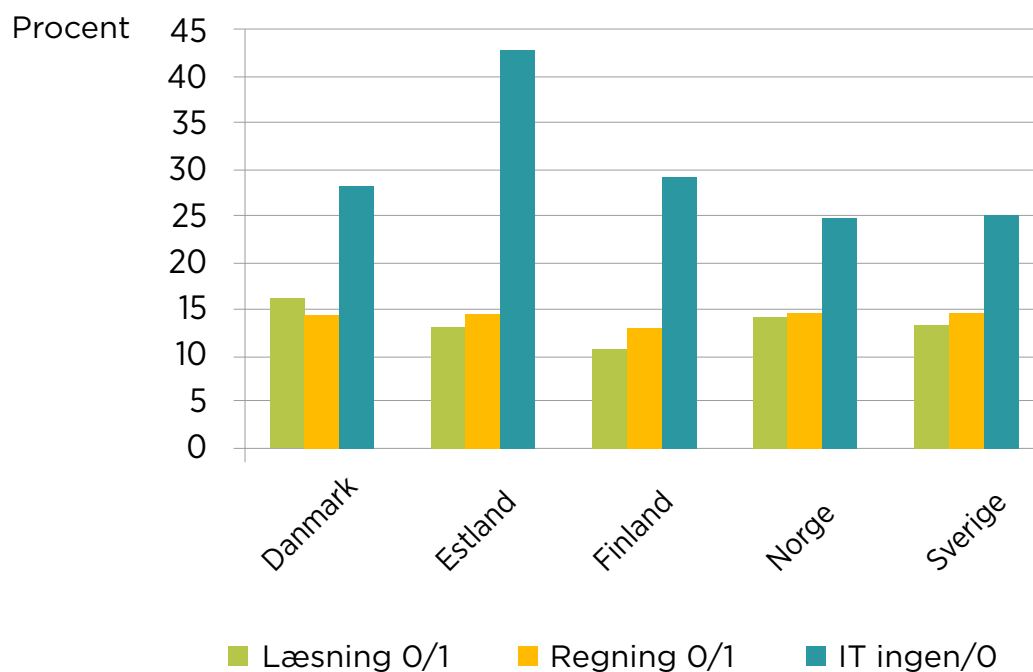
Alle medlemmene i Nordisk arbeidsgruppe om grunnleggende ferdigheter var til stede ved den nordiske PIAAC-konferansen i København, og deltok blant annet i en paneldiskusjon om nasjonale policy-perspektiver for arbeidet etter PIAAC.⁴

Hovedfunnene i det nordiske PIAAC-arbeidet viser stor likhet i resultatene mellom de fire deltakende nordiske landene. Finland, Sverige og Norge scorer høyere enn det internasjonale gjennomsnittet i lesing, mens Danmark scorer like under. Når det gjelder tallforståelse er resultatene i Norge, Sverige i Danmark nesten like, mens Finland scorer noe høyere. Alle disse resultatene er høyere enn det internasjonale gjennomsnittet. Det er noen vanskeligheter forbundet med sammenligninger for resultater fra problemløsningsområdet fordi en god del av respondentene ikke kunne gjøre bruk av datamaskin for å svare. Det er estimert av dette gjaldt 12% av respondentene i Sverige, 14% i Norge og Danmark og 18% i Finland. Det internasjonale gjennomsnittet var 24%. Alle de fire nordiske landene som deltok i PIAAC, scoret ellers godt over gjennomsnittet i problemløsning.

³ OECD (2009a) PIAAC Literacy: A conceptual framework. OECD Education Working Paper No 34.

⁴ Se konferanseprogrammet på http://gl.sfi.dk/nordic_piaac_conference_in_copenhagen-15455.aspx

Pct. med ringe færdigheder af 16-65-årige

PIAAC-resultatene er gode for de nordiske landene dersom man sammenligner dem med det internasjonale gjennomsnittet. Hvis man derimot ser på den prosenten av respondenter som har scoret lavt i en eller flere av testdelene, blir det tydelig at landene har en felles utfordring. Den nordiske PIAAC-rapporten operer med begrepet 'med svake ferdigheter' for å betegne respondenter som viste et lavt nivå i sine evner til å prosessere informasjon.

Når det gjelder ren lesing, representerte denne gruppen 16% av befolkningen mellom 16 og 65 år i Danmark, 11% i Finland, og 13% i Sverige og Norge. De absolutte tall disse prosentene representerer i de fire landene viser tydelig omfanget av utfordringen.

Det er disse resultatene arbeidsgruppen har basert seg på for å kunne hevde at de nordiske land er overveiende like i sitt behov for

” En av ti nordiske statsborgere er et vesentlig antall mennesker.

en fortsatt stor satsing når det gjelder tilbud for voksne med lavt nivå i grunnleggende ferdigheter. På tross av at Island ikke deltok i undersøkelsen, valgte arbeidsgruppen å bruke PIAAC-resultatene til å dokumentere likhetene som finnes i de nordiske landene generelt. Det virker rimelig å anta at Islands resultater ikke ville skille seg i vesentlig grad fra gjennomsnittet i de nordiske land.

Det er interessant å drøfte mulige årsaker til de mange små avvik i PIAAC-resultatene for de nordiske landene, men det er enda mer interessant å konstatere fellestrekket: at ca 10% av befolkningen ikke har det nivået i grunnleggende ferdigheter som antas å være nødvendig for å kunne fungere tilfredsstillende i arbeids- og samfunnsliv. En av ti nordiske statsborgere er et vesentlig antall mennesker. Det er viktig å sette fokus på hvordan hvert land løser denne kjerneoppgaven de representerer.

Resultatene fra det nordiske PIAAC-arbeidet viser altså en stor grad av likhet i de utfor-

dringene som nordiske land møter på dette feltet. Tatt i betraktning at disse landene også deler et grunnleggende menneskesyn, har i stor grad en felles kultur og en felles tradisjon når det gjelder statens ansvar for velferd og folkeopplysning, ville det kunne være naturlig å forvente at man skulle kunne finne store likheter i de systemene og strukturene landene bruker for å møte utfordringen.

Det viser seg imidlertid at forskjellene er større. Arbeidsgruppen har ikke foretatt en systematisk og detaljert sammenligning av alle trekkene ved de forskjellige lands systemer. Til det var det forventede omfanget av arbeidet utilstrekkelig. Man har heller forsøkt å identifisere områder, strukturer eller spesielle trekk hvor landene viser til dels meget forskjellige løsninger. Vår hypotese har vært at nettopp disse forskjellige tilnæringsmåter kan være kilden til læring i et fremtidig nettverk.

Mandatet til arbeidsgruppen ble fra starten tolket til å gjelde policy-arbeid med fokus på det tilbudet i grunnleggende ferdigheter som

må gis til voksne som har hatt sin skolegang i et av de nordiske landene. Grunnopplæring for innvandrere var ikke tenkt inkludert i gruppens drøftinger. I løpet av 2015 ble imidlertid helt klart at man ikke kan ignorere den utfordringen den nye migrasjonsbølgen representerer for våre land. Utfordringen er imidlertid dobbel: det er tvingende nødvendig å utvikle gode prinsipper og strukturer som ivaretar behovene fra denne økende gruppen voksne, men det er like viktig å sørge for at dette nye fokus ikke har som resultat at utviklingen i tilbudet for den opprinnelige gruppen stagnerer eller reduseres. Det er rimelig å anta at den nåværende krisetilstanden kan føre til en viss uthuling av de tilbudene man var i ferd med å etablere for landets befolkning, og det

er viktig å være klar over dette og fortsatt skille mellom de to målgruppene og sørge for at begge blir møtt. Det er også svært viktig å skille mellom behovet for språkopplæring, behovet for å lære et nytt alfabet, og reelt behov for økning i lese- og skriveferdigheter.

Dette gjelder i hovedsak Sverige, Norge og Danmark. Island og Finland har til nå hatt liten erfaring med de utfordringene som innvandring fra land utenfor Europa kan bringe med seg, men behovet for utveksling av kunnskap og erfaring med de andre nordiske landene har fått ny aktualitet som konsekvens av økningen i innvandringen. I Finland har den nye utviklingen forårsaket et behov for å fornye den grunnleggende utdanningen for voksne.

3

Hovedtrekk ved tilbudet til målgruppa i de forskjellige nordiske land

Ved sammenligning av de nordiske lands systemer for tilbud innen grunnleggende ferdigheter har arbeidsgruppen konstatert at alle land har lover som sikrer de voksne rett til denne opplæringen. Til forskjell fra det som er tilfellet i de fleste andre land i Europa, er det en klar forståelse i Norden av at denne type opplæring er offentlig ansvar. Det er imidlertid store forskjeller når det gjelder både tolkningen av hva denne retten innebærer, plasseringen av ansvar på forskjellige nivåer av offentlige myndighet, organisering av tilbudet, fordeling i målgrupper osv.

Organisering av tilbudet er ofte påvirket av behovet for å nå en målgruppe som ikke alltid er sitt behov bevisst. I Norge, for eksempel, valgte man allerede for ti år siden å satse på arbeidsbasert opplæring i grunnleggende ferdigheter. Programmet Basiskompetanse i arbeidslivet, BKA,⁵ er en ordning hvor staten finansierer enkeltprosjekter hos bedriftene, med en heterogen samling av tilbydere som kan både være offentlige, studieorganisasjoner eller private. Programmet har nylig blitt utvidet med BKF, Basiskompetanse i frivilligheten. Det pågående finske programmet Taito, finansiert av European Structural Funds, har som mål å øke kunnskapsnivået til lavutdannede voksne.

5 www.vox.no/Basiskompetanse-i-arbeidslivet-BKA

” Det arbeides i alle nordiske land med å sikre et kortere og mer relevant løp for voksne som har behov for grunnutdanning.

Læreplanordninger er også et tema hvor det har vært til dels store forskjeller og hvor det pågår mye interessant utviklingsarbeid. Danmark har lenge hatt en spesifikk læreplan for grunnleggende ferdigheter for voksne som grunnlag for Forberedende voksenundervisning (FVU). I Sverige finnes det kursplaner for 12 forskjellige fag innen grunnleggende opplæring for voksne. I Norge er grunnleggende ferdigheter en del av alle læreplanene i grunnskolen og videregående opplæring. De fem grunnleggende ferdighetene (lesing, skriving, regning, muntlige ferdigheter og digitale ferdigheter) inngår i alle fagplanene, både for barn og for voksne. Finland godkjente i mai 2015 en ny læreplan for grunnutdanning for voksne, men grunnleggende ferdigheter er ikke identifisert som et spesielt felt i læreplanen. I Island har grunnleggende ferdigheter ikke vært definert sentralt og har derfor ikke vært skilt ut som spesielt felt i voksenopplæringen, men er inkludert i de programmene som inneholder de grunnleggende fag (islandsk, matematikk og engelsk).

Det arbeides i alle nordiske land med å finne frem til bedre strukturer som kan sikre et kortere og mer relevant løp for voksne som har behov for grunnutdanning. I Norge annonserer den nye stortingsmeldingen «Fra utenforskap til ny sjanse»⁶ at det blir skapt et nytt system med modulbasert opplæring for voksne. Med grunnlag i denne stortingsmeldingen blir det også utviklet et nettbasert lavterskeltilbud for voksne med svake grunnleggende ferdigheter, som «skal utformes slik at den motiverer voksne for opplæring i lesing, skriving og regning». Finland er i ferd med å fornye sin grunnutdanning for voksne gjennom forandringer i læreplanen, timefordelingen, og finansiering. Den tidligere frittstående lese- og skrivundervisningen, som ble organisert som arbeidsplassbasert utdanning, skal nå bli en del av grunnutdanningen for voksne. Den nye planen settes i verk i 2018. I Sverige gjennomføres i løpet av 2016 en serie med forandringer som berører både språkopplæring for innvandrerne og den kommunale voksenopplæringen på grunnsko-

6 «Fra utenforskap til ny sjanse. Samordnet innsats for voksnes læring» Meld. St. 16 (2015-2016). Kan lastes ned fra www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-16-20152016/id2476199

lenivå og som har som mål å øke tilpasningen til individet og effektiviteten. Blant annet opphører SFI (Svensk for innvandrere) som egen skoleform og blir en del av den kommunale voksenopplæringen samtidig som studie- og yrkesveiledningen styrkes.

Online plattformer er et felles fokus for de nordiske landene akkurat nå, og noen av planene innbefatter løsninger for online testing. Danmark har utviklet en diagnostisk online test man skal ta før man søker opptak ved FVU. Tanken om å bruke slike tester til rekruttering av målgruppa er mer eller mindre til stede også i andre land, men man har foreløpig kommet til forskjellige løsninger. Det er også forskjellige nivåer av bevissthet når det gjelder behovet for å knytte veiledning til slik diagnostisk screening.

Både Danmark og Norge har vurdert muligheten for å bruke testen som ble brukt i PIAAC for å måle resultatene av opplæringen. Begge landene har bestemt seg for heller å utvikle egne verktøy.

De nordiske landene har for øyeblikket veldig forskjellige systemer for kvalitetssikring av tilbudet, spesielt når det gjelder kravet om spesifikk lærerutdanning. Danmark har spesifikke ordninger for spesialisering av lærere som underviser i grunnleggende ferdigheter for voksne. Norge holder på å utvikle ordninger, men det er fortsatt ikke noe krav om spesialisering.

Utfordringene som knyttes til den nye innvandringsbølgen har skapt behov for nye løsninger i de nordiske landene, noen av dem litt krisepreget. Det skapes nye systemer for å sørge for rask og relevant språkopplæring av de nyankomne, for kartlegging av deres kompetanse, for diagnostisering av behov for opplæring i grunnleggende ferdigheter. Det er stor potensial for læring fra hverandre etter hvert som de nye ordningene blir implementert og evaluert.

Alle de nordiske landene har styrker og svakheter i sine nasjonale strukturer, og alle har mye læring å dele med hverandre når det gjelder gamle og nye nasjonale satsinger på tilbud om grunnleggende ferdigheter for voksne.

4

Nytten av å arbeide på nordisk nivå og synergier med EU-arbeid

Et av de kulturelle trekk de nordiske landene har til felles er nettopp interessen for livslang læring, spesielt i forbindelse med folkeopplysningstradisjonen, som har røtter fra begynnelsen av den forrige århundre. Den politiske viljen til å sette i verk initiativer for å fremme formell og uformell kompetanse i den voksne befolkningen har vært til stede i mange tiår, i vesentlig grad på tvers av ideologier og politiske partier. I flere av våre land har kompetanse og læring hatt et økende fokus på det vellykkede partsamarbeidet som også er en felles karakteristikk av de nordiske landene. At voksnes læring er et viktig element i velferdssamfunnet og i integrasjonsarbeid og et åpenbart samfunnsansvar er også allment akseptert i Norden. Denne

felles forståelsen, som man kan kalle «den nordiske modellen», gir spesiell verdi til nordisk samarbeid.

Helt fra EU Kommisjonen opprettet sine første arbeidsgrupper for voksnes læring på slutten av 90-tallet har de nordiske landene i praksis vært en motor for utvikling av europeisk policy på feltet. Arbeidet i Europa har gått fremover og Kommisjonen har lyktes i å etablere et visst nivå av konsensus om viktigheten av grunnleggende ferdigheter som inngang til videre læring og som nøkkel til et inkluderende arbeids- og samfunnsnivå. Utviklingen går imidlertid svært sakte og er hemmet av politiske hensyn og av betydelige regionale forskjeller. Politisk har Kommisjonen ingen makt i utdan-

” Like viktig blir det da å være bevisst vår samlede nordiske oppfatning av feltet og dets utfordringer.

ningsfeltet til annet enn å anbefale nye initiativer og holdninger. Man arbeider etter den såkalte Open Method of Coordination (OMC), som i praksis innebærer stadige forsøk på å etablere konsensus mellom land med store forskjeller når det gjelder forståelse av utfordringen, holdning til livslang læring, eksisterende infrastruktur, politisk vilje og økonomisk evne. Dette fører til at arbeidsgruppene ofte må inngå kompromisser for å komme frem til nøkkelbudskap og anbefalinger som alle medlemsland kan enes om. Budskapene i europeiske dokumenter om voksnes læring er relevante for de nordiske landene, men mange av dem er allerede betraktet som en selvfølge i nordisk policy-utforming og er integrert i implementeringen. Anbefalingene som er skrevet for en så heterogen målgruppe, er dessuten uttrykt på overordnet nivå og de kan bli vanskelige å operasjonalisere.

Europeiske policy-dokumenter om grunnleggende ferdigheter, som det har blitt en god del av i senere år, er selvfølgelig interessante for nordisk policy-utvikling. Det nyeste eksempelet er rapporten fra EU-Kommisjonens «Working Group for Adult Learning», som

hadde tre hovedtemaer for sitt arbeid i 2014-15: helhetlige og effektive policy-satsinger for voksnes læring, bruk av IKT i voksnes læring og grunnleggende ferdigheter for voksne. Rapporten ble offentliggjort i januar 2016.

Det blir nok stadig viktigere i årene fremover å etablere synergier med europeiske miljøer for å kunne nyttiggjøre seg deres erfaringer. Like viktig blir det da å være bevisst vår samlede nordiske oppfatning av feltet og dets utfordringer. Det kan et nordisk nettverk om grunnleggende ferdigheter bidra med.

Likhetene mellom de nordiske landene både når det gjelder utfordringens egenart og omfang, og når det gjelder grunnleggende holdning, utviklingsnivå på feltet og generell politisk vilje til videre utvikling, gjør at det forventede utbytte av å arbeide nordisk er større enn ved å arbeide europeisk. Gjennom økt samarbeid på dette feltet vil de nordiske landene kunne a) bidra til videreutvikling av egen policy gjennom utveksling av erfaring, b) øke effekten av innovativ praksis på implementeringsnivå, og c) bidra til effektivisering av ressurskrevende prosesser (som for eksempel

nye initiativer til etter- og videreutdanning for lærere). Et nordisk Nettverk for grunnleggende ferdigheter vil, sist men ikke minst, kunne bidra til implementering av de målene som et uttrykt i Samarbeidsprogrammet for Nordisk Ministerråd for Utdannelse og Forskning (MR-U) gjeldende fra 2015⁷. Programmet bærer tittelen «Kvalitet og relevans i utdannelse og forskning». Nettverket vil spesielt kunne bidra til mål 1 («Styrke barn, unge og voksne, drenge og pigers/kvinder og mænds, grundlæggende færdigheder og kundskaber ved at fremme videns- og analysesamarbejdet om centrale udfordringer på uddannelsesområdet 0-18 år og inden for voksenuddannelserne»). Det nordiske samarbeide må samtidig etablere gode synergier med det arbeidet som pågår på europeisk nivå. Det årlige Nettverksmøtet mellom NVL, NVLs nasjonale koordinatorer og de fem nordiske koordinatorer for EU-Agendaen (National Coordinators for Adult Learning) vil kunne være et viktig bidrag til denne synergien.

Den nyeste større satsingen fra EU Kommisjonen på feltet voksnes læring er etableringen av EPALE, Electronic Platform for Adult Le-

arning in Europe⁸. Hvert land har en National Support Service, NSS, som skal bidra til å aktivisere de nasjonale miljøene og sørge for at de får god nytte av plattformen. De nordiske EPALE NSSene har hatt et godt samarbeid helt fra starten av arbeidet og har lyktes i å etablere en Nordisk portal innen EPALE. Resultatene fra alt NVL-arbeid er viktige bidrag til denne portalen, og plattformen vil kunne brukes både til å øke synergien mellom arbeid på europeisk og nordisk nivå, og til å videreutvikle noen av de satsingene som denne rapporten anbefaler, spesielt når det gjelder nettbasert lærerutdanning.

I den forbindelse er det viktig å nevne at European Basic Skills Network, EBSN,⁹ nettopp har startet et nytt initiativ, Special Interest Groups, (SIGs) innen spesifikke deler av feltet grunnleggende ferdigheter for voksne. Seks forskjellige SIGs forventes igangsatt før juni 2016. Temaene er 1) grunnleggende ferdigheter i arbeidslivet, 2) regneferdigheter (numeracy), 3) digital kompetanse, 4) familielæring, 5) språkopplæring for innvandrere, 6) design og implementering av nasjonal policy for feltet grunnleggende ferdigheter. Alle EBSN SIGs

7 Se hele programmet på <http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:851811/FULLTEXT01.pdf>

8 <http://ec.europa.eu/epale/en>

9 www.basicsskills.eu

skal skape interaktive områder for hvert sitt felt i EPALE. NVL er medlem i EBSN og vil derfor kunne delta i alle disse gruppene og sikre gode kommunikasjonskanaler mellom de europeiske og de nordiske arbeidsgruppene.

De nordiske landene har som mål å videreutvikle en helhetlig politikk for voksnes læring, en politikk som fokuserer på samspillet mellom de forskjellige satsingsområdene (validering, livslang karriereveiledning, læring i arbeidslivet, grunnleggende ferdigheter, innovative læringsmetoder). Et godt eksempel på hvordan et slikt samarbeid kan fungere er den lille arbeidsgruppen Alfarådet og Distansnettverket etablerte i 2014 sammen med European Basic Skills Network, EBSN, for å vurdere muligheten for å arbeide innen NVL med utvikling av

De nordiske landene har som mål å videreutvikle en helhetlig politikk for voksnes læring.

moduler for nettbasert videreutdanning av lærere. Arbeidsgruppens rapport¹⁰ anbefaler at et slikt arbeid igangsettes, først med fokus på etterutdanning for de lærere som er målgruppen for Alfarådet (alfalærere, de som arbeider med førstegangs lese- og skriveopplæring for voksne innvandrere). Alfarådet har allerede utarbeidet en liste over de nødvendige lærerkompetansene¹¹. Det gjenstår å identifisere allerede eksisterende bygningsblokker for et nettbasert opplæringsopplegg, og skape nye blokker der det er behov for dem.

10 «MOOC for nordisk lærerutdanning innen grunnleggende ferdigheter for voksne?», NVL 2015. <http://nvl.org/Content/MOOC-for-nordisk-lrerutdanning-innen-grunnleggende-ferdigheter-for-voksne>

11 «Kompetensbeskrivning av lärare i grundläggande litteracitet för vuxna med andra modersmål än de nordiska», NVL 2013. <http://nvl.org/Content/Kompetensbeskrivning-av-larare-i-grundlaggande-litteracitet-for-vuxna-med-andra-modersmal-an-de-nordiska>

5

Anbefalinger

Med bakgrunn i de drøftingene som er oppsummert i denne rapporten, foreslår arbeidsgruppen at det opprettes et nettverk om grunnleggende ferdigheter i NVL for å bidra til policy-utvikling og til bedre kvalitet i tilbudet om grunnleggende ferdigheter for voksne i Norden.

Arbeidsgruppen anbefaler herved at det igangsettes en prosess for å etablere et slikt nettverk og mener dessuten at

5.1.

Nettverket bør få et konkret mandat

Nettverket skal etablere en felles plattform for utveksling av konkrete erfaringer med nasjonal implementering av tilbudet for voksne som trenger opplæring i grunnleggende ferdigheter. Formålet for nettverket skal være å produsere reell læring som kan konkretisere seg i videreutvikling av nasjonale strukturer og tilbud.

5.2.

Nettverket bør være på policy nivå

For å sikre at dette målet nås, virker det hensiktsmessig å sørge for at de nasjonale representanter i nettverket arbeider på et relativt høyt policy-nivå. Utnevnelser på høyt nivå vil sikre innflytelsen av nettverket i landenes videre policy-utvikling. Det er imidlertid også viktig å sikre at hvert land har tilgang til en representant som kan gis tilstrekkelig tidsressurser til å utføre nødvendig utredningsarbeid.

Arbeidsgruppen anbefaler at det utnevnes to representanter fra hvert land. Det vil også forventes at disse representantene samarbeider med relevante nasjonale nettverk ved behov.

5.3.

Nettverket bør kunne operere som en idé-bank

For å sikre at arbeidet i nettverket er til enhver tid relevant for hvert av de representerte landene, anbefaler gruppen at det ikke alltid arbeides mot et felles produkt. Skal nettverket ha nytte på nordisk nivå må hvert land kunne få det de trenger mest ut av samarbeidet. Nettverket bør derfor kunne operere som en idé-bank hvor hvert land kan levere inn spesifikke og pragmatiske bestillinger og hvor en viss grad av bilateralt samarbeid om konkrete saker er en del av arbeidsformen. Denne type aktivitet bør ikke sees som en motsetning til anbefalingen under pkt 5.1. Det konkrete mandatet om å produsere reell læring bør kunne konkretiseres i differensierte resultater for de forskjellige deltakerlandene.

5.4.

Nettverket bør kunne ha fokus på noen sentrale temaer

Det er imidlertid noen temaer som arbeidsgruppen mener nettverket bør kunne befatte seg med, siden arbeidet i gruppen har vist at det er stor interesse for dem i alle landene og at det er til dels store forskjeller i nåværende praksis. Dette er elementer i noen vellykkede satsinger som bør kunne tilpasses fra et land til et annet. Noen av disse temaene er:

- motivasjonstiltak for å tiltrekke seg målgruppen,
- screening og testing,
- kvalitetssikring gjennom videreutdanning av lærere,
- tilpasning av tilbudet for å gjøre det både mer relevant til den voksnes interesser og mer fleksibelt i tid og sted, og
- operasjonaliseringen av et tilbud for nyankomne voksne, som ikke skal gå på bekostning av et tilbud for andre voksne med behov for trening i grunnleggende ferdigheter.

5.5.

Synergi med andre nettverk i NVL og med andra aktører

Når det gjelder aktivitetsstrukturen for nettverket, bør synergi være et hovedprinsipp. Samarbeidet med andre NVL-nettverkene og med andre aktører innen nordisk og europeisk policyarbeid bør etableres som en del av arbeidsmodellen. Kontakten mellom nivåene er også viktig. De fleste nettverkene i NVL for tiden opererer mer på implementeringsnivå enn på policynivå. Kontakten med hele feltet er viktig for å sikre relevansen og realismen i policyarbeid og det bør etterstrebtes en vekselvirkning mellom kontakten med aktørene på lokalt nivå og formidling av impulser

til policynivået. Å sikre god kontakt mellom nettverkene for å etablere synergier mellom resultatene av deres arbeid er en av de viktigste nåværende satsinger innen NVL.

Som nevnt ovenfor, er lærerutdanning et av de feltene som alle de nordiske landene er for tiden engasjert i. Det har alltid vært interesse for å utvikle gode modeller for lærerutdanning i voksenpedagogikk. I tillegg til dette har det i senere tid vokst frem en erkjennelse om at lærere som underviser voksne i grunnleggende ferdigheter, har behov for en helt spesifikk spesialisering. Alfarådets arbeid er et svar på dette behovet, men lignende behov finnes på andre områder i dette feltet. Flere nettverk innen NVL, alle relevante for arbeidet med grunnleggende ferdigheter, vil etter hvert kunne arbeide på samme måte og bidra til en felles satsing. En av oppgavene til det foreslåtte nye nettverket vil kunne være å koordinere dette arbeidet. Arbeidsgrup-

pen foreslår at det nye nettverket etablerer spesielt nær kontakt med Alfarådet, og med nettverkene for fjernundervisning, validering, karriereveiledning og kompetansutvikling i arbeidslivet.

Når det gjelder arbeidet med å sikre synergiene med det europeiske arbeidet, er det viktig å nevne at European Basic Skills Network, EBSN, også har lærerutdanning som et av sine viktigste satsingsområder. De nevnte Special Interest Groups (SIGs) skal arbeide på samme måte som Alfarådet med sikte på å etablere åpne nettbaserte kurs til kompetanseheving for lærere og andre aktører på feltet. Gruppen anbefaler at det etableres klare rutiner for samarbeid mellom de nordiske og europeiske arbeidsgrupper for å sikre verdifull tilgang til bidrag fra land utenfor Norden. EPALE-prosjektet vil kunne bidra til finansiering av nødvendige oversettelser, slik at det blir en hensiktsmessig utveksling av ressurser.

Arbeidsgruppen mener at et NVL-nettverk om Grunnleggende ferdigheter kan være et viktig bidrag både til policy-utvikling og til bedre kvalitet i tilbudet om grunnleggende ferdigheter for voksne i Norden og anbefaler herved at det igangsettes en prosess for å etablere et slikt nettverk.

www.nvl.org

Grunnleggende ferdigheter